

บทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู* The Roles of Mentor Teachers in Promoting the Student Teachers' Learning Management Abilities

สายฝน แสนใจพรหม^{1**} , น้ำผึ้ง อินทะเนตร^{2***}
Saiphon Sanjaiprom^{1**} , Nampueng Intanate^{2***}

¹หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เลขที่ 239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

¹Doctor of Philosophy Program in Research and Development in Education
Faculty of Education, Chiang Mai University

239 Huay Kaew Road, Suthep Sub-district, Muang District, Chiang Mai 50200

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เลขที่ 239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

²Faculty of Education, Chiang Mai University

239 Huay Kaew Road, Suthep Sub-district, Muang District, Chiang Mai 50200

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังกเคราะห์บทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการแสดงบทบาทครูพี่เลี้ยงและความต้องการพัฒนาบทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 คือ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การจัดการเรียนรู้และบทบาทครูพี่เลี้ยงของสถานศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 64 เล่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร แบบตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้บทบาทครูพี่เลี้ยง และแบบบันทึกการประชุมกลุ่ม วิเคราะห์

*ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทบัณฑิตศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2558

**ผู้เขียนหลัก

อีเมล: koonfon3@gmail.com

***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก (อาจารย์ ดร. ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

ข้อมูลชั้นหามติโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ระยะที่ 2 คือ การศึกษาสภาพปัจจุบันของการแสดงบทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ ของนักศึกษาและความต้องการในการพัฒนาบทบาทครูพี่เลี้ยง โดยมีผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ครูพี่เลี้ยงและ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถานศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 640 คน เครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการแสดงบทบาทครูพี่เลี้ยงและ ความต้องการในการพัฒนาบทบาทครูพี่เลี้ยง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 58 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ การส่งเสริมด้านการเตรียม การจัดการเรียนรู้ (12 พฤติกรรมบ่งชี้) การจัดกระบวนการเรียนรู้ (8 พฤติกรรมบ่งชี้) การจัดสื่อการเรียนรู้ (9 พฤติกรรมบ่งชี้) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (15 พฤติกรรมบ่งชี้) และการสร้างบรรยากาศ แห่งการเรียนรู้ (14 พฤติกรรมบ่งชี้) 2) สภาพปัจจุบันของการแสดงบทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริม ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และครูพี่เลี้ยงมีความต้องการในการพัฒนาบทบาทโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ

บทบาทครูพี่เลี้ยง ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

Abstract

The research objectives were to synthesize the roles of mentor teachers in promoting the student teachers' learning management abilities, and to examine current conditions of the mentor teachers' roles. The research is divided into two phases. Phase 1 involved a study of 64 documents relevant to professional experience teacher training, learning management, and mentor teachers' roles in professional experience teacher training of schools in the Rajabhat University Network. The research instruments included a document analysis record, an evaluation form, and a focus group recording form. The data were analyzed by an item-objective-congruence index, median and interquartile range. Phase 2 was concerned with current conditions of the mentor teachers' roles and their needs for development. The respondents of this study were 640 mentor teachers and student teachers of schools in the Rajabhat University Network. The data were collected by using a questionnaire and analyzed by mean and standard deviation. The research results were as follows: 1) The roles of mentor teachers in promoting the student teachers' learning management abilities consisted of 5 factors and 58 behavioral indicators. They were promoting a learning preparation (12 behavioral indicators), a learning management process (8 behavioral indicators), instructional

media (9 behavioral indicators), learning assesment (15 behavioral indicators), and learning to create a learning atmosphere (14 behavioral indicators). 2) The overall current conditions of the role of mentor teachers in promoting the student teachers' learning management abilities were at intermediate level, and the overall needs for the mentor teachers' role development were at high level.

Keywords

The Roles of Mentor Teachers, Learning Management Ability, The Student Teacher

บทนำ

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการผลิตครู โดยมีเป้าหมายหลักคือให้นักศึกษาได้นำทฤษฎีที่ได้เรียนรู้ทางด้านการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมาประยุกต์สู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน พัฒนาทักษะและเจตคติโดยต้องผ่านกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ภาคเรียน ภายใต้การดูแลของอาจารย์นิเทศก์จากคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์เป็นผู้นิเทศการสอนและการปฏิบัติงานของนักศึกษาอย่างน้อยภาคเรียนละ 3 ครั้ง ในขณะเดียวกันก็มีครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษาคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและพัฒนาการสอนของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

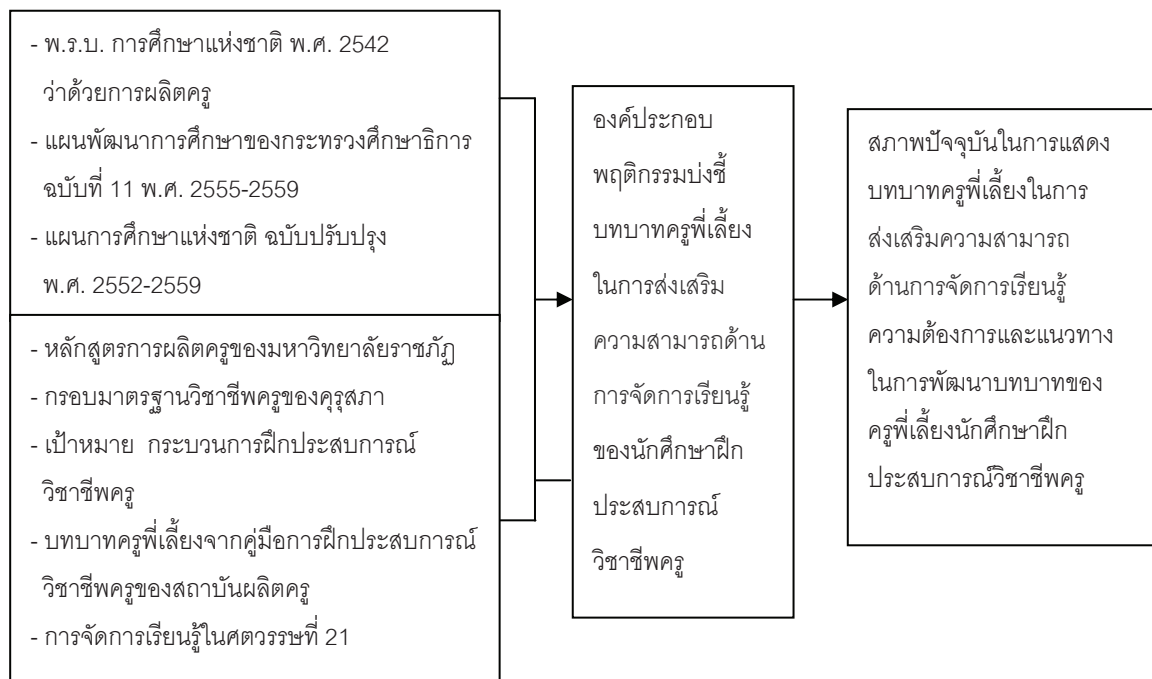
ครูพี่เลี้ยงถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญและใกล้ชิดกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมากที่สุด เมื่อพิจารณาครูพี่เลี้ยงตามความหมายที่คุรุสภากำหนดไว้ นั่นหมายถึงครูผู้สอนที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้ที่เป็นครูผู้คิดให้แก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ครูพี่เลี้ยงจึงนับว่าเป็นแบบอย่างของการปฏิบัติตน แบบอย่างด้านการสอน ดังจะเห็นได้จากประเทศฟินแลนด์เป็นประเทศที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาอยู่อันดับแนวหน้าของโลก โดยพบว่าประเทศฟินแลนด์ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทของครูพี่เลี้ยง การเป็นครูพี่เลี้ยงสื่อความหมายว่า ผู้ทำหน้าที่พัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไม่ใช่การนิเทศเพียงอย่างเดียว แต่มีหน้าที่ในการฝึกฝนให้นักศึกษาเข้าใจหลักสูตร เข้าใจนักเรียน เตรียมการจัดการเรียนรู้ สอนให้ดูเป็นตัวอย่าง แล้วมีการสนทนาสะท้อนความคิด พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ การจัดการ ตลอดจนฝึกให้คิดริเริ่มสร้างสรรค์ แก้ปัญหา และดูแลการทำวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จึงส่งผลให้ผลิตครูใหม่ของประเทศฟินแลนด์ที่อยู่ในอาชีพครูนานจนถึงวัยเกษียณมีจำนวนอยู่ในเกณฑ์ที่สูง (อารี สันหนวี, 2555, 89-90) สอดคล้องกับผลการศึกษาในประเทศสิงคโปร์ของ Chong, Ee Ling & Kim (2011, 219-233) ที่พบว่า ช่วงของการพัฒนาวิชาชีพครู คือช่วงของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และช่วงของการเริ่มต้นเป็นครูใหม่ หากนักศึกษาหรือครูใหม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากครูพี่เลี้ยงอย่างใกล้ชิดจะช่วยส่งเสริมให้เกิดครูที่มีคุณภาพ แสดงให้เห็นว่าการที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ได้รับการดูแลจากครูพี่เลี้ยงที่เป็นแบบอย่างที่ดีย่อมมีอิทธิพลต่อความสามารถในการสอนและลักษณะครูที่พึงประสงค์ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (Erawan, 2011, 47-58 ; สายชล เทียนงาม และ บุญเรียง ขจรศิลป์, 2556, 212-225)

ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูถือเป็นเป้าหมายสำคัญอันดับแรกของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่คุรุสภาได้กำหนดไว้ ซึ่งการพัฒนาให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีคุณภาพได้นั้นต้องอาศัยการดูแลเอาใจใส่จากครูพี่เลี้ยงเป็นหลัก โดยครูพี่เลี้ยงจะต้องแสดงบทบาทในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาภายใต้การสนับสนุนพัฒนาของคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ที่ควรจัดทำหลักสูตรหรือจัดโครงการเพื่อพัฒนาครูพี่เลี้ยงในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (วิลาวัณย์ จารุอรียานนท์, 2557, 104-116) จากการศึกษาผลงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูพบว่า มีเพียงคู่มือและแนวปฏิบัติโดยทั่วไปของครูพี่เลี้ยงเท่านั้น แต่ไม่พบว่ามีการศึกษาบทบาทที่ชัดเจนของครูพี่เลี้ยงในการสนับสนุนความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังนั้นการศึกษาถึงองค์ประกอบและตัวบ่งชี้พฤติกรรมการแสดงบทบาทของครูพี่เลี้ยงจะทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิตครูมีความเข้าใจในบทบาทและพฤติกรรมของครูพี่เลี้ยงอย่างถ่องแท้ก่อนการดำเนินการพัฒนา อันจะส่งผลให้สามารถดำเนินการพัฒนาได้ตรงตามบทบาทและความต้องการของครูพี่เลี้ยง ผู้วิจัยจึงได้ทำการสังเคราะห์องค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้บทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและศึกษาสภาพปัจจุบันของการแสดงบทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา ความต้องการในการพัฒนามาตรฐานครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งจะได้นำผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการพัฒนามาตรฐานครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต่อไป

วัตถุประสงค์

1. สังเคราะห์บทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
2. ศึกษาสภาพปัจจุบันของการแสดงบทบาทครูพี่เลี้ยงและความต้องการพัฒนามาตรฐานครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

1. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1.1 ระยะที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบ พฤติกรรมบ่งชี้บทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1) ขั้นที่ 1 ศึกษาคู่มือและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทครูพี่เลี้ยงและการจัดการเรียนรู้ ทำการวิเคราะห์และจัดบันทึกลงในแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสารเพื่อให้ได้องค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้เบื้องต้น

2) ขั้นที่ 2 นำองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้บทบาทครูพี่เลี้ยง ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 13 คน ตรวจสอบความเหมาะสมโดยพิจารณาว่าองค์ประกอบที่ได้อยู่ภายใต้บทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูหรือไม่ และตรวจสอบพฤติกรรมบ่งชี้ของแต่ละองค์ประกอบว่าอยู่ภายใต้ขอบข่ายนั้นหรือไม่ พร้อมพิจารณาความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์หาฉันทมติ (Consensus)

3) ขั้นที่ 3 จัดประชุมกลุ่ม (Focus Group) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ทำการวิพากษ์องค์ประกอบ พฤติกรรมบ่งชี้ ผู้วิจัยทำการปรับปรุงพฤติกรรมบ่งชี้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

1.2 ระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบันของการแสดงบทบาทครูพี่เลี้ยง ความต้องการในการพัฒนาบทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยใช้ประเด็นคำถามที่ได้มาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้บทบาทครูพี่เลี้ยงในระยะที่ 1

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ

2.1 ระยะที่ 1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสังเคราะห์องค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้บทบาทครูพี่เลี้ยง ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 34 เล่ม เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทครูพี่เลี้ยงและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 30 เล่ม รวมจำนวน 64 เล่ม โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) ชนิดและประเภท เป็นหนังสือ คู่มือหรืองานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู บทบาทครูพี่เลี้ยงและการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 2) ระยะเวลาที่ตีพิมพ์ เป็นเอกสารที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 – พ.ศ. 2557 เนื่องจากในช่วงปี พ.ศ. 2545 – พ.ศ. 2546 เป็นช่วงการเปลี่ยนผ่านสู่การยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู โดยมีการยกเลิกพระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488 มาประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษาปี พ.ศ. 2546 สำหรับผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาคุณภาพขององค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี ครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีประสบการณ์มาแล้วอย่างน้อย 10 ปี ศึกษานิเทศน์ที่มีประสบการณ์ในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมาแล้วอย่างน้อย 3 ปี

2.2 ระยะที่ 2 กลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูล ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถานศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ รวมจำนวน 640 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling) โดยผู้วิจัยจำแนกมหาวิทยาลัยราชภัฏออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มรัตนโกสินทร์ 2) กลุ่มภาคเหนือ 3) กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4) กลุ่มภาคกลาง และ 5) กลุ่มภาคใต้ ทำการสุ่มขั้นที่ 1 คือ สุ่มมหาวิทยาลัยในแต่ละกลุ่มตามสัดส่วนโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 25 ของจำนวนมหาวิทยาลัยในแต่ละกลุ่ม ได้มหาวิทยาลัยจำนวน 11 แห่ง ประกอบด้วยกลุ่มรัตนโกสินทร์ จำนวน 2 แห่ง กลุ่มภาคเหนือ จำนวน 2 แห่ง กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3 แห่ง กลุ่มภาคกลางจำนวน 2 แห่ง และกลุ่มภาคใต้ จำนวน 2 แห่ง รวมจำนวนของครูพี่เลี้ยง 7,600 คน และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 7,600 คน ทำการสุ่มขั้นที่ 2 โดยสุ่มครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่ง ให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มของครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู รวม 722 คน โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และ อัจฉรา ชำนิประศาสน์, 2547, 227) ตามสัดส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

แต่ละแห่ง และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 640 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.64 ของแบบสอบถามทั้งหมด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ระยะที่ 1 แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสารแบบตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบพฤติกรรมบ่งชี้บทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และแบบบันทึกการประชุมกลุ่ม

3.2 ระยะที่ 2 แบบสอบถามจำนวน 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการแสดงบทบาทครูพี่เลี้ยงสำหรับสอบถามครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามความต้องการในการพัฒนาบทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับครูพี่เลี้ยง โดยแบบสอบถามทั้ง 2 ชุดเป็นแบบสอบถามประเภทมาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ระยะที่ 1 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ค่ามัธยฐาน (Median: Mdn) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range: IQR) คัดเลือกพฤติกรรมบ่งชี้ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง มากกว่า 0.80 ค่ามัธยฐาน มากกว่า 3.49 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ต่ำกว่า 1.50

4.2 ระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันของการแสดงบทบาทครูพี่เลี้ยงและความต้องการในการพัฒนาของครูพี่เลี้ยง โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

ผลการวิจัย

1. ตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบพฤติกรรมบ่งชี้บทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ผลการศึกษาข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้และบทบาทครูพี่เลี้ยง พบว่า บทบาทของครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 70 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ การเตรียมการจัดการเรียนรู้ (16 พฤติกรรมบ่งชี้) การจัดกระบวนการเรียนรู้ (11 พฤติกรรมบ่งชี้) การจัดสื่อการเรียนรู้ (12 พฤติกรรมบ่งชี้) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (15 พฤติกรรมบ่งชี้) และการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ (16 พฤติกรรมบ่งชี้)

ผลการนำองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้บทบาทครูพี่เลี้ยงที่ได้จากการศึกษาเอกสารข้างต้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ พบว่า องค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน

มีความเหมาะสมกับบทบาทของครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และได้พฤติกรรมบ่งชี้ที่ใช้ได้จำนวน 53 พฤติกรรมบ่งชี้ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.84-0.92 ค่ามัธยฐานอยู่ระหว่าง 4.00-5.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์อยู่ระหว่าง 0.00-1.00 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ผลการวิเคราะห์ชั้นหามติองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้บทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ชื่อองค์ประกอบ	จำนวนพฤติกรรมบ่งชี้ที่ใช้ได้ (ข้อ)	ผลการพิจารณา		
		IOC	Mdn	IQR
การเตรียมการจัดการเรียนรู้	9	0.84-0.92	4.00-5.00	0.00-1.00
การจัดกระบวนการเรียนรู้	7	0.84-0.92	5.00	0.00-1.00
การจัดสื่อการเรียนรู้	9	0.84-0.92	4.00-5.00	0.00-1.00
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	15	0.84-0.92	4.00-5.00	0.00-1.00
การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้	13	0.84-0.92	4.00-5.00	0.00-1.00

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ พฤติกรรมบ่งชี้ พบว่า บทบาทของครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 58 พฤติกรรมบ่งชี้ โดยองค์ประกอบที่มีพฤติกรรมบ่งชี้จำนวนมากที่สุด ได้แก่ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รองลงมา คือ การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และน้อยที่สุด คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2

องค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้บทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ชื่อองค์ประกอบ	จำนวนพฤติกรรมบ่งชี้ (ข้อ)
การเตรียมการจัดการเรียนรู้	12
การจัดกระบวนการเรียนรู้	8
การจัดสื่อการเรียนรู้	9
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	15
การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้	14
รวม	58

2. ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการแสดงบทบาทครูพี่เลี้ยงและความต้องการพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2.1 สภาพปัจจุบันของการแสดงบทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการแสดงบทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจากการสอบถามครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูพบว่า สภาพปัจจุบันของการแสดงบทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยรวม อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีการแสดงบทบาทสูงสุด คือ บทบาทในการส่งเสริมด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ และด้านการเตรียมจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีการแสดงบทบาทน้อยที่สุด ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3

ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันของการแสดงบทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

บทบาท	ครูพี่เลี้ยง			นักศึกษา			โดยรวม		
	$\bar{X}$ (n= 325)	S.D .	แปลผล	$\bar{X}$ (n= 315)	S.D .	แปลผล	$\bar{X}$ (n= 640)	S.D .	แปลผล
1. การเตรียมการจัด การเรียนรู้	3.32	.60	ปานกลาง	3.46	.61	ปานกลาง	3.40	.61	ปานกลาง
2. การจัด กระบวนการ เรียนรู้	3.35	.70	ปานกลาง	3.50	.68	ปานกลาง	3.44	.69	ปานกลาง
3. การจัดสื่อ การเรียนรู้	3.21	.77	ปานกลาง	3.34	.76	ปานกลาง	3.28	.77	ปานกลาง
4. การวัดและ ประเมินผล การเรียนรู้	3.18	.72	ปานกลาง	3.32	.73	ปานกลาง	3.26	.73	ปานกลาง
5. การสร้าง บรรยากาศ แห่งการ เรียนรู้	3.33	.59	ปานกลาง	3.65	.72	มาก	3.49	.68	ปานกลาง
รวม	3.28	.08	ปานกลาง	3.45	.13	ปานกลาง	3.37	.65	ปานกลาง

2.2 สภาพความต้องการพัฒนาบทบาทของครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ผลการศึกษาความต้องการพัฒนาบทบาทของครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาประเด็นพบว่า โดยภาพรวมครูพี่เลี้ยงต้องการได้รับการพัฒนาในระดับมาก โดยประเด็นที่ครูพี่เลี้ยงต้องการได้รับการพัฒนาในระดับมากที่สุด คือ การพัฒนาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการสร้างความเข้าใจร่วมกันกับอาจารย์นิเทศก์จากมหาวิทยาลัย รองลงมา คือ การพัฒนาด้านการสร้างและใช้สื่อการเรียนรู้และสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการของครูพี่เลี้ยงในการพัฒนาบทบาทด้านการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ประเด็นที่ต้องการพัฒนา	$\bar{X}$ (n=315)	S.D.	แปลผล
1. การสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของการเป็นครูพี่เลี้ยง	4.17	.83	มาก
2. ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของครูพี่เลี้ยง	4.40	.52	มาก
3. การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้	4.21	.79	มาก
4. ทักษะและเทคนิคการสอน	4.33	.71	มาก
5. การสร้างและใช้สื่อการเรียนรู้และสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.55	.70	มากที่สุด
6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.65	.62	มากที่สุด
7. เทคนิควิธีการนิเทศ	4.32	.74	มาก
8. การสร้างความเข้าใจร่วมกันกับอาจารย์นิเทศก์จากมหาวิทยาลัย	4.65	.49	มากที่สุด
9. การใช้จิตวิทยาในการให้คำปรึกษา	4.46	.49	มาก
10. วิธีการสะท้อนคิดการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา	4.35	.73	มาก
11. การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ เทคนิควิธีการใหม่ๆ ในการจัดห้องเรียน การใช้ภาษา ท่าทางการบริหารจัดการชั้นเรียน ฯลฯ	4.32	.75	มาก
รวม	4.40	.49	มาก

2. ครูพี่เลี้ยงแสดงบทบาทในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในระดับปานกลางทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าครูพี่เลี้ยงที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารจะมีคุณสมบัติครบตามมาตรฐานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่คุรุสภากำหนดไว้ก็ตาม แต่ครูพี่เลี้ยงอาจไม่ได้แสดงบทบาทตามที่สังคมคาดหวังไว้อย่างเต็มที่ซึ่งตรงกันข้ามกับบทบาทที่สังคมคาดหวังว่า

ครูพี่เลี้ยงควรเป็นต้นแบบที่ดีแก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทำให้ครูพี่เลี้ยงประเมินบทบาทของตนเองในระดับกลาง ๆ สอดคล้องกับผลการศึกษเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูก็ยังคงพบปัญหาที่เกิดขึ้นกับครูพี่เลี้ยง อันได้แก่ ปัญหาการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครูพี่เลี้ยง คือ ปัญหาการประสานงานกับอาจารย์นิเทศก์ และปัญหาการให้คำแนะนำและการสนับสนุนด้านการสอน (ประมวล ต้นยะ, 2537 ; ธานี นงนุช, 2542 ; Akbar & Jackson, 2012, 110-119) อย่างไรก็ตามครูพี่เลี้ยงมีความต้องการในการได้รับการพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการได้รับการพัฒนาในระดับมากที่สุดด้านการวัดประเมินผล การเรียนรู้และการสร้างความเข้าใจร่วมกันกับอาจารย์นิเทศก์จากมหาวิทยาลัยและครูพี่เลี้ยงยังให้ข้อเสนอแนะว่าสถาบันผลิตครูควรจัดสร้างความเข้าใจร่วมกันกับอาจารย์นิเทศก์ในด้านการส่งงานที่ได้รับมอบหมาย การจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การจัดประชุมสัมมนา การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การแจกเอกสาร คู่มือ เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างครูพี่เลี้ยงและสถาบันผลิตครูนั้นมีความสำคัญต่อกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีคุณภาพ และความต้องการในการพัฒนาของครูพี่เลี้ยงเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ วิลาวัลย์ จารุอริยานนท์ (2557, 104-116) ที่มีข้อเสนอแนะจากการวิจัยว่าคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ควรจัดทำหลักสูตรหรือจัดโครงการเพื่อพัฒนาครูพี่เลี้ยง การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยครูพี่เลี้ยงจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี (Role Model) ให้แก่นักศึกษา เนื่องจากครูพี่เลี้ยงมีความสำคัญต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุรพล เรืองรอง และคณะ (2549) ที่พบว่า ประเด็นที่ครูของโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาต้องการพัฒนามากที่สุด คือ ทักษะการสอน การวิจัย การแก้ปัญหา นักเรียน การพัฒนาตนเองของครูให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิทยาการโดยความต้องการนี้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและอุปสรรคที่ครูต้องเผชิญภายหลังการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ การจัดทำหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การเลือกใช้และจัดหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และงบประมาณมีจำกัด (สิรินภา กิจเกื้อกูล, 2553)

สรุป

จากการศึกษา พบว่า บทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 58 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ การส่งเสริมด้านการเตรียมการจัดการเรียนรู้ (12 พฤติกรรมบ่งชี้) การจัดกระบวนการเรียนรู้ (8 พฤติกรรมบ่งชี้) การจัดสื่อการเรียนรู้ (9 พฤติกรรมบ่งชี้) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (15 พฤติกรรมบ่งชี้) และการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ (14 พฤติกรรมบ่งชี้) สภาพปัจจุบันของการแสดงบทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและครูพี่เลี้ยงมีความต้องการในการพัฒนาบทบาทโดยรวมอยู่ในระดับมาก

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถาบันผลิตครูควรทำความเข้าใจกับสถานศึกษาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การคัดเลือกครูที่เลี้ยง และหลักเกณฑ์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สอดคล้องกับเกณฑ์ของคุรุสภา ก่อนการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพครู อย่างสม่ำเสมอทุกปีการศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือและเกิดการปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 สถาบันผลิตครูควรเตรียมความพร้อมครูพี่เลี้ยงให้มีความสามารถในการแสดงบทบาท ในการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านการวัดและประเมินผล การประสาน ความเข้าใจร่วมกันระหว่างครูพี่เลี้ยงกับอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายมหาวิทยาลัย การสร้างและใช้สื่อการเรียนรู้และ สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

สถาบันผลิตครูควรศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาบทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริม ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

เอกสารอ้างอิง

- คุรุสภา. (2556). **มาตรฐานวิชาชีพครู**. สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2556, จาก www.ksp.or.th/ksp2013/content/view.php?mid=136&did=254.
- ธานี นงนุช. (2542). **ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูของสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี**. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ประมวณ ต้นยะ. (2537). **ปัญหาการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาลัยครูนครราชสีมา**. นครราชสีมา: คณะวิทยาศาสตร์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา.
- พิสนุ พองศรี. (2549). **การประเมินทางการศึกษา แนวคิดสู่การปฏิบัติ**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เทียมฟ้าการพิมพ์.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และ อัจฉรา ชำนิประศาสน์. (2547). **ระเบียบวิธีการวิจัย**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- วิลาวัณย์ จารุอริยานนท์. (2557). **รูปแบบการบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อพัฒนาคุณภาพ ครูยุคใหม่**. **วารสารครุศาสตร์**. 42(2), 104-116.
- สายชล เทียนงาม และ บุญเรียง ขจรศิลป์. (2556). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อลักษณะครูที่พึงประสงค์ของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในมหาวิทยาลัยราชภัฏ: การวิเคราะห์สมการโครงสร้างพหุระดับ**. **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย**. 5(1), 212-225.
- สิรินภา กิจเกื้อกูล. (2553). **การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคูตามแนวปฏิรูป: ประสบการณ์จากวิทยานิพนธ์ พุฒิศาสตร์ 2543-2551**. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร**. 12(2), 45-49.
- สุรพล เรืองรอง, อภินันท์พร สถิตยภาคีกุล, เมตตา นพประดิษฐ์, นุสบา เรืองรอง, นิธรัตน์ อินทร์ทอง, อุไร สุมาริธรรม ... วิญญู อินทวงศ์. (2549). **การวิจัยและพัฒนาเพื่อพัฒนาครูและโรงเรียนเครือข่าย การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชให้เป็นโรงเรียน ร่วมพัฒนาวิชาชีพครู**. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

- อารี สันทนต์. (2555). ข้อคิดบางประการจากการศึกษาครูงานที่ประเทศฟินแลนด์. **วิทยจารย์**. 111(8), 89-90.
- Akbar, A. R. & Jackson, D. (2012). Mind the gap! exploring the tensions in initial teacher training: school based mentor practices, student expectations and university demands. **Journal of Research and Reflections in Education**. 6(1), 110-119. Retrieved October, 2014, from <http://www.ue.edu.pk/journal.asp>.
- Chong, S. ; Ee Ling, L. & Kim, C. G. (2011). Emerging professional teacher identity of pre-service teachers. **Australian Journal of Teacher Education**. 36(8), 50-64.
- Erawan, P. (2011). A path analysis for factors affecting pre-service teachers' teaching efficacy. **American Journal of Scientific Research**. 13(2011), 47-58. Retrieved March, 2015, from <http://www.eurojournals.com/ajsr.htm>.
- Melek Koç, E. (2011). Development of mentor teacher role inventory Izmir Institute of Technology, Department of Foreign Languages, Izmir, Turkey European. **Journal of Teacher Education**. 34(2), 193–208.